

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми
бистуҳафтум: Бинои иҷтимоии кӯдак,
Асосҳои сеюм, чаҳорум, панҷум,
шашум, ҳафтум ва ҳаштум
سلسلة تربية الأولاد، القسم السابع والعشرون: بناء الاجتماعي
للطفل

< Тоҷикӣ - Tajik - الطاجيكية >

Таҳия: Ҳақназаров Тоҳир

إعداد: حقنظراو طاهر

Силсилаи тарбияи фарзандон, қисми бистухафтум: Бинои иҷтимоии кӯдак, Асосҳои сеюм, чаҳорум, панҷум, шашум, ҳафтум ва ҳаштум.

Асоси сеюм, одат додани кӯдак ба салом кардан

Салом кардан ва дуруд фиристодан иборат аст аз таҳияту саломи исломӣ дар миёни мусулмонон ва вақте ки кӯдак хоҳони рӯ ба рӯ шудан бо мардум, бинобар ихтилофи син ва сатҳи ҳолати иҷтимоии онон, мешавад, барои муаррифӣ намурадани худ ба эшон ниёзманд ба калиди гуфтор ва бархӯрд бо онон мебошад ва ин калид ҳамон салом кардану ибрози эҳтиром ва тавозӯъ аст.

Дар аҳодис ва ривоёти зиёде роҳу равиши зебову латиф барои салом кардан ва дуруд фиристодан аз Пайғамбари акрам (с) ва саҳобаи гиромияшон дида мешавад, ба тавре, ки ҳар гоҳ Расули Худо (с) бо кӯдакон бархӯрд мекарданд ва ё аз назди онон мегузаштанд, бар эшон салом мекарданд ва ибрози муҳаббат менамуданд. Чунонки дар саҳифаи қабл баён намудем, ки Анас гуфт: «Расули Худо (с) назди кӯдаконе, ки бозӣ мекарданд, омаданд ва бар онон салом карданд...»

Дар ривоят омадааст: «Расули Худо (с) ба дидани Ансор мерафтанд ва бар кӯдаконашон салом мекарданд, бар сари эшон даст мекашиданд ва барои онон дуои хайр мекарданд».¹

Пас, ин амал дарвоқеъ аз он гувоҳи медиҳад, ки Расули Худо (с) борҳову борҳо ва ба муносибатҳои гуногун чунин кореро мекардаанд.

Ибни Баттол мегӯяд: «Салом кардани бузургон бар кӯдакон мӯҷиб мешавад, ки онон низ бар одобу русуми шариаати Ислом огоҳӣ ёбанд, ба роҳу равиши он одат кунанд ва аз ҷиҳати дигар боис

¹. Ба ривояти Насой аз тариқи Ҷаъфар ибни Сулаймон аз Собит.

мешавад, ки кибру гурур ва либосҳои фохираро дур андозанд ва тариқаи фурӯтаниву мулоиматро дар пеш гиранд...

Аммо салом кардани кӯдак бар падару модараш ва ё ба афроди бузургтар аз худ мӯҷиб мешавад, ки одат кунад ба ин ки пайваста дар салом кардан пешқадам шавад, махсусан ҳангоми ворид шудан ба хона. Чунонки Пайғамбар (с) фармудаанд:

*«Савора бар тиёда, раванда бар нишаста, афроди кам ба афроди бисёр, ва ба ривояти Бухорӣ, хурд бар бузург салом кунад».*²

Анас (р) гуфтааст: «Паёмбари акрам (с) хитобан ба ман фармуданд: *«Эй писарам! Ҳар гоҳ вориди хона ва хонаводаи худ шудӣ, салом кун, чунки салом кардан мӯҷиби хайру баракат барои ту ва аҳли хонаводаат мешавад».*³

Асоси чаҳорум, аёдати кӯдак ҳангоми беморияш

Он чӣ, ки кӯдакнро бар асоси равобити иҷтимоӣ кӯмак мекунад, ин аст, ки ҳангоми бемор шуданашон аз онон аёдат ба амал ояд, зеро вақте кӯдак мебинад дар марҳалаи фитрату покии даврони кӯдакиву хурдсолӣ афроди бузургсол пайваста назди ӯ меоянду аз ӯ аёдат мекунад, бешубҳа илова бар сабук сохтани дардҳои пайдошаванда аз беморияш, ӯ низ ба ин равиши неку писандида одат мекунад. Агар ин аёдату хабаргирӣ бо даъвату иршоди кӯдак ба сӯи Ислом ва аҳкоми исломӣ ва собит намудани ӯ ба имони росих ҳамроҳ гардад, ҳамчунин ҳамроҳ бо тавбаю мағфират дар пешгоҳи Ҳақ таоло бошад, ҳатман натиҷаи беҳтар, фоидаи комилтар ва аҷру подоши бештареро ба бор меорад. Ин ҳамон коре аст, ки пайваста Пайғамбари акрам (с) онро анҷом медоданд. Чунонки Анас (р) мегӯяд: *«Як писарбачаи яҳудӣ, ки корҳоеро барои Пайғамбар (с) анҷом медод, бемор шуд. Пайғамбар (с) ба*

². Ба ривояти Бухорӣ ва Муслим аз Абухурайра (р).

³. Ба ривояти Тирмизӣ аз Анас (р) бо санади Ҳасан.

аёдати ӯ рафта, бар болинаш нишастанд ва гуфтанд: «**Мусалмон шав**». Писар нигоҳе ба падари худ, ки дар канораи нишаста буд кард ва падараш ба ӯ гуфт: «Аз Абулқосим итоат кун». Пас он писар мусалмон шуд ва гуфт: «**Ашҳаду алло илоҳа иллаллоҳу ва ашҳаду анна Муҳаммада-р-расулуллоҳ**», сипас, Пайгамбар (с) берун рафтанд, дар ҳоле ки мефармуданд: «**Ҳамду сипос Худоеро, ки он писарро (ба василаи ман) аз оташи дӯзах наҷот дод**».⁴

Оре, Расули Худо (с) аз ҳар фурсате истифода мекарданд, то ин ки чизеро дар замири кӯдак кишт кунанд ва дар ҳар бархӯрд бо кӯдак дониши муфидеро ба ӯ меомӯхтанд ва дар ҳар ҳоле ӯро бар амри хайре роҳнамоӣ мекарданду ба он одат медоданд...

Асоси панҷум, интихоби дӯсти содиқ аз байни кӯдакон

Яке аз одоби собити иҷтимоӣ дар миёни мардум дӯстиву садоқат бо якдигар аст, зеро табиату сиришти башарӣ иҷоб мекунад, ки инсонҳо боҳам даромезанду муошират дошта бошанд, то ин ки якдигарро ба хубӣ бишносанд ва дар миёни худ иддаеро ба унвони ёру ёвари хеш баргузинанд, ба онон наздик шаванд ва бо муҳаббату ухуввати содиқона бо ҳам зиндагӣ кунанд.

Табиист, ҳар гоҳ падару модар дӯсти содиқ ва рафиқи боодоберо барои фарзанди худ баргузинанд, албатта яке аз дарҳои тарбиявиرو дар ислоҳу парвариши дуруст бар рӯи ӯ боз кардаанд. Вақте донистем, ки кӯдак фитратан хоҳу нохоҳ кӯдаки дигареро ба унвони дӯст интихоб хоҳад кард, аз ин рӯ, мо наметавонем дар баробари фитрату сиришти ӯ ақсулаамал нишон диҳем. Пас, беҳтар он аст, ки кӯдакро дар кори интихоби дӯсти содиқу шоистае, ки ӯро бар тоату ибодати

⁴. Ба ривояти Бухорӣ аз Анас (р).

Худованд ва бар зиёдии роҳҳои сахҳи исломӣ кӯмак мекунад, ёрӣ диҳем. Ба ҳамин хотир аст, ки дармеёбем Расули Худо (с) дар даврони кӯдакиашон бо кӯдакони дигар бозӣ мекарданд. Ҳамчунин баъд аз он ки ба пайғамбарӣ ва роҳбарии ҷаҳони башарият мабъус гардиданд, ҳар гоҳ аз канори кӯдакони дигаре, ки бозӣ мекарданд, мегузаштанд, бар онон салом мекарданд, дар ҳоле ки ононро медиданд, ки ба шакли дастаҷамъӣ бозӣ мекарданд, ҳеҷ гуна дуруштӣ ва ё мамониате нисбат ба онон нишон намедоданд, балки аз Худованди мутаъол мехостанд, ки ононро саломату тандуруст бидорад ва мавриди раҳмати Худ қарор диҳад. Чунонки қаблан баён намудем, Анас гуфт: «Дар ҳоле ки гурӯҳе аз кӯдакон бозӣ мекарданд, Расули Худо (с) омаданд ва бар онон салом карданд...». Ин худ аз он гувоҳӣ медиҳад, ки Расули Худо (с) бисёр эҳтимому таъкид намудаанд бар ин ки кӯдак дар фазои иҷтимоии солим парвариш ёбад, дар миёни кӯдакон ва бо дӯстони содиқу шоиста, дур аз гӯшагириву узлатнишинӣ ба сар барад...

Асоси шашум, одат додани кӯдак ба кори хариду фурӯш

Дар аҳамияти зиёд додани Расули Худо (с) ба ташаккул-ёбии кӯдак аз назари иҷтимоию иқтисодӣ равшан мегардад, ки манзури Расули Худо (с) мутаваҷҷеҳ сохтани кӯдак ба тамоми сахнаҳои зиндагӣ, фаъол намудани ӯ дар рӯйдодҳои иҷтимооти ҷомеаи ҷадида, ки дар он зиндагӣ мекунаду рушду нумӯ меёбад, мебошад. Бинобар ин, амали хариду фурӯш дарвоқеъ як ҳаракати муассир ва фаъолияти нерӯманди иҷтимоиро барои ӯ фароҳам месозад, зеро ӯ бо кӯдаконе ҳамсони худ муомила мекунад ва аз ин роҳ тарзи тараққиву пешрафти башариятро дар зиндагии дунявӣ ба хубӣ меомӯзад, ба он одат меварзад. Аз ҷиҳати дигар вақти худро дар

кори Ҷоиданок сипарӣ намуда, аз он ба таври дуруст истифода мекунад. Дар натиҷа итминону эътимоди шахсиву иҷтимоиро ба даст меоварад, ба як инсонии дурусту таҷкунанда ба худ табдил мешавад, шеваи саъю талошро дар зиндагӣ ба тадриҷ ва қадам ба қадам таҷриба мекунад, аз ҳар гуна сустиву дармондагӣ дур мемонад, гирифтани ато карданро меомӯзад, зиндагии бисёр саҳеҳу солимеро дарк мекунаду ба он одат менамояд, ба гунае ки аз воситагаре зиёдарав ва муқтадире, ки кӯдаконро дар ҳар ҷое ба ғасоду нобудӣ мекашонанд, муҳофизат мекунад. Ҳатто Расули Худо (с) барои чунин кӯдаке дуо мекунад, ки Худованд таҷрибаи ӯро муборақ гардонад ва муомилаашро пурхайру баракат намояд. Чунонки ривоят мекунад, Расули Худо (с) аз назди Абдуллоҳ ибни Ҷаъфар, ки бо дигар кӯдакон муомила мекард, гузар карда, фармуданд:

*«Худованд муомилаи ӯро муборақ ва пурхайру баракат гардонад».*⁵

Оре, ин кӯдаки шариф писари шахси начибу шариф, амакзодаи Расули Худо (с) буд, ки хариду фурӯш мекард ва Расули Худо (с) аз амали ӯ бадашон наомад, балки барои ӯ дуои хайр карданд. Эй кош, ҳамаи мусалмонон чунин равишро дар пеш мегиритфанд!

Асоси ҳафтум, ҳузури кӯдакон дар ҷамъомадҳои машрӯъ ва маҷолиси хайр

Ҷашнҳову маросими арӯсӣ яке аз ҷойҳои ҷамъашии мардум аст, ки кӯдакон ба он ҷо мераванд, то дар он маҳалҳои машрӯъ ва ҷамъомадҳои бузург якдигарро бишносанд, ҷойҳое, ки худ кӯдакон дар оянда яке аз аъзои асосии онҳо хоҳанд шуд. Табиист, кӯдакон дар он ҷо афроди бузургу хурдро

⁵. Ба ривояти Абуяъло ва Табаронӣ аз Амр ибни Ҳурайс (р).

мебинанд ва ба суханони гуногун ва гуфтаҳои зебову фараҳбахши эшон гӯш фаро медиҳанд, рӯҳу замирашон шоду хуррам мегардад, эҳсосоташон ба ҳаракату ҳаяҷон меояд, дар натиҷа ҳисси иҷтимоии онон равшану тақвият мешавад.

Расули Худо (с) кӯдаконро дар ҷашни арӯсӣ, ки медиданд, ононро дар ҷои махсуси худ қарор медоданд ва аз омадани онон хушҳол мешуданд, амали онҳоро зишту нописанд намедонистанд, барои тамоми ҳозирин дуои хайр мекарданд ва мусалламан дуои он ҳазрат (с) шомили ин кӯдакони ҳозир дар маҷлис мешуд.

Дар ривоят омадааст, ки Анас ибни Молик (р) гуфт: *«Пайгамбари акрам (с) кӯдакону занони Ансорро диданд, ки ба маҷлиси арӯсӣ омаданд, фавран ва қотеона ба по бархоста, се бор пушти сари ӯ ҳам фармуданд: «Худо гувоҳ аст, шумо назди ман аз ҷумлаи маҳбубтарини мардум ҳастед!»*.⁶

Аз ин маълум мешавад, ки Расули Худо (с) то чӣ андоза дар таквини кӯдак аз назари иҷтимоӣ ва бурдани ӯ ба ҷамъомадҳо ва маҷлисҳову маконҳои фараҳбахш таваҷҷӯҳ доштааст. Ҳамчунин бурдани кӯдак ба маҷлиси азо иҷозат аст ва ҳеч ишколе надорад.

Асоси ҳаштум, хобидани кӯдак дар хонаи хешовандони некӯкораш

Табиист, ки хориҷ шудани кӯдак аз хонаи худ ва рафтани ӯ ба манзили яке аз наздикону хешовандони некӯкораш, инчунин хобидани ӯ дар пеши эшон, дарвоқеъ машқе аст барои ӯ ҷиҳати дидани одобу русуми хонаводаи дуҷумӣ ва одат варзидан ба муоширату ҳамзистӣ бо онон. Ҳамчунин илова бар одат намудан ба риояи силаи раҳм, зиёдшавии дӯстиву муҳаббат бо хешовандони худ аз назри илм, фаҳм, ибодат ва дурусткорӣ аз онон баҳраманд мешавад. Дар даврони баъд аз булуғ ва

⁶. Ба ривояти Бухорӣ аз Абдулазиз ибни Суҳайб аз Анас (р).

бузургияш низ ҳангоме, ки замони кӯдакӣ, дидан намудану хобидани худро дар хонаи наздиконаш ба ёд меоварад, ҳатман да руҳу равони вай асари неке мегузорад ва ба василаи он эҳсоси иззату сарбаландӣ мекунад ва ҳисси алоқаи иҷтимоӣ дар вучуди ӯ тақвияту устувор мегардад.

Гумоне нест, ки ҳангоми рафтани кӯдак ба хонаи хешовандони некӯкораш ва хобидани ӯ дар он ҷо, агар волидайнаш ӯро водор созанд ба ин ки аз илму тақво ва аз парҳезкориву сафои онон истифода кунад, фурсатро ғанимат шуморад, қатъан ин кор барои ӯ бисёр неку судманд мебошад.

Дар ривоят омадааст, ки Ибни Аббос (р) гуфт: *«Шаббе дар хонаи холаам Маймуна духтари Ҳорис, ҳамсари Расули акрам (с) хобидам. Расули акрам (с) аз хоб бархоста, даст ба рӯи худ кашиданд, сипас даҳ оят аз охири сураи «Оли Имрон»-ро хонданд ва баъд ба тарафи машки об рафта, вузӯ гирифтанд ва шуруъ ба намоз хондан карданд. Ман низ аз хоб хестам, то бо ӯ намоз бихонам ва дар тарафи чапашон истодам, аммо Расули Худо (с) даст рӯи сарам гузоштанд ва маро бурда, дар тарафи рости худ қарор доданд».*⁷

Дар ривояти дигар омадааст, ки Расули Худо (с) ду рақъат намоз хонданд ва баъди он боз ду рақъати сабуки дигар хонданд, сипас барои намози субҳ аз хона хориҷ шуданд.

Хотима, намунаи амали иҷтимоии Расули Худо (с) бо кӯдакон

Дар поёни ин фасл намунаи амалӣ ва улғӯи неки иҷтимоии Расули Худо (с)-ро бо кӯдакон барои хонандагони мӯхтарам ба унвони хусни хотимаи ин фасл баён мекунем:

Дар ривоят омадааст, ки Анас (р) гуфт: *«Расули Худо (с) хушхулқтарин мардум буданд ва бародари нав аз шир ҷудо кардашудае доштам, ки ӯро Абуумайр мегуфтанд. Ҳар гоҳ Расули Худо (с) назди мо меомаданд, ба бародари хурдиам Абуумайр, ки бо*

⁷. Ба ривояти ровиёни панҷгона.

паррандаи хурде бозӣ мекард, мефармуданд: «Эй Абуумайр ин паррандаи хурд чӣ кор мекунад?»⁸Ва чи басо Расули Худо (с), дар ҳоле ки дар хонаи мо буданд, ҳангоми фаро расидани вақти намоз дастур медоданд, то гилеме, ки дар зери ӯ буд, пок шавад, сипас меистоданд, намоз мехонданд ва мо низ пушти сари Расули Худо (с) намози ҷамоат мехондем...»⁹

Муҳаддиси олиқадр Ибни Ҳаҷари Асқалонӣ шарҳи бисёр ҷолибу боарзише ба таври васеъ бар ҳадиси боло навиштааст. Инак мухтасаре аз онро баён мекунем, то ин ки хонандагони мӯхтарам дарёбанд, ки метавон аз равиши тарбияи набавӣ чизҳои шигифтангезеро барои кӯдакон баргузид. Миллати мусалмон низ дар роҳу равиши тарбиявӣ метавонанд ба он баргарданданд ва онро аслу асоси тарбияи кӯдакони худ қарор диҳанд. Чун равшан аст, ки агар уммати мусалмон тарбияи кӯдакони худро бар асоси усули тарбиявии афроде ҳамчун «Ҷорҷ» ва «Интвен» шурӯъ кунанд, ҳатман аз равиши Муҳаммад (с) дур мешаванд.

Сипас Ҳофиз ибни Ҳаҷар мегӯяд: «Дар ин ҳадис чанд фоидаҳои вуҷуд дорад, ки Абулос Аҳмад ибни Абуаҳмади Табарӣ маъруф ба «Ибни Қос», фақеҳ ва олими шофеъимазҳаб, ки дорои таълифу таснифҳои зиёде мебошад, он фоидахоро дар як китоб ҷамъоварӣ кардааст ва дар аввали ин китоб баён намудааст, ки баъзе аз мардум бар аҳли ҳадис эрод мегиранд, ки онон аҳодис ва ривоеътеро нақл мекунанд, ки зоҳиран он қадар фоидае надоранд. Аз ҷумла ҳадиси боло (машҳур ба ҳадиси Абуумайр) дигар беҳабар аз ин ки дар ин ҳадис аз назари фикҳӣ, фанҳои адабӣ ва масоили дигар қариб шаст нукта дар он мавҷуд мебошад. Сипас, ин шаст нуктаро ба таври муфассал баён намудааст ва ман ин фоидахоро хулоса намуда, баъд чакидае аз онҳоро фақат дар робита бо умури тарбиявӣ ба шарҳи зер баён намудам:

1. Аз ин ҳадис маълум мешавад, ки оғӯшигирӣ ва дастфишорӣ ҷоиз аст, аммо мард бо мард, на бо зан. Анас ибни

⁸. Нуғайр тасфири нағр, ки номи паррандаи хурде ба монанди гунҷишк аст.

⁹. Ба ривояти Бухорӣ, Муслим, Тирмизӣ ва Абудовуд аз Анас (р).

Молик (р) мегӯяд: «Расули Худо (с) бо ман мусофаҳа намуданд ва ман ҳаргиз кафи дасте нармтару латифтар аз кафи дасти Расули Худо (с)-ро ламс накардаам».

2. Шӯхию такрори он мубоҳ мебошад, ҳамчунин мерасонад, ки боздид, шӯхӣ ва мазох кардан бо кӯдаке, ки ба ҳадди тамиз нарасидааст, ҷоиз мебошад.

3. Ин ҳадис паём медиҳад, ки шахс бояд такаббуру худбиниро канор бигузорад, ҳамчунин ин тасаввурро тарк кунад, ки чун шахси бузургест, пас бояд берун аз хона худро сангину бовиқор нишон диҳад, вале дар хона шӯхиву мазох кунад, балки набояд дар ин маврид фарқе гузорад.

4. Ҳамчунин паём медиҳад, ки лозим аст инсон нисбат ба дӯсти хеш, хоҳ хурдсол бошад ва хоҳ бузургсол, лутфу мурувват ва эҳтирому фурӯтанӣ нмояд ва ўро аҳволпурсӣ кунад. Ин ҳадис инчунин ишора мекунад, ривояте, ки дар бораи кӯдакро аз гиристан манъ кардан ва тарк намудани ў нақл шудааст, ҳамл бар кӯдаке мешавад, ки ҳар гоҳқасдан дар бораи сабабе ва аз азияту озор расонидан ба ноҳақ гирия кунад.

5. Ин ҳадис инчунин ишора бар он дорад, ки шахси ҳанӯз бачадор нашударо куния додан ҷоиз мебошад.¹⁰

6. Ҷоиз аст кӯдак бо парранда бозӣ кунад (ба шарти он ки ба он азияту озор нарасонад).

7. Ҷоиз аст падару модар фарзанди хурди худро озод бигзоранд, то бо ҳар чизе, ки бозӣ кардан бо он мубоҳ аст, бозӣ кунад ва худро саргарм созад.

8. Ҷоиз аст молро дар чизҳои мубоҳе, ки кӯдак худро бо онҳо машғулу саргарм месозад, харҷ намуд.

9. Бар хилофи касе, ки гуфтааст: «Инсони ҳақиму доно фақат шахсеро мавриди хитоб қарор медиҳад, ки дорои ақлу фаҳм бошад», ҷоиз аст кӯдаки хурдсолро мавриди хитоб қарор дод ва бо ў сӯҳбат кард.

¹⁰. Чунонки дар ҳадиси боло «Абуумайр» бо вучуди ин ки кӯдак буд, аммо Расули ақрам (с) ўро бо куня хитоб карданд.

10. Лозим аст инсон бо ҳар гурӯҳу ҷамоате ба таносуби ақлу фаҳми онҳо рафтору муошират намояд.

11. Аз рӯи меҳрубонӣ ба сиғаи тасғир табдил додани ном ҷоиз аст, агарчи номи ҳайвон ҳам бошад¹¹, аммо дар он қасди меҳру лутф шуда бошад, на ба манзури таҳқиру ихонат.

12. Вақте шахси бузурге аз гурӯҳе дидан кард, лозим аст дар миёни онон баробарӣ барқарор намояд ва фарқе миёни онон нагузорад, чунончи Расули Худо (с) ба хонаи Анас, ки рафтанд ба унвони муҳаббату улфат бо кӯдаке ҳамчун Абу-умайр, ки рӯи фарши Уммисулайм қарор дошт, мусофаҳаву шӯхӣ карданд. Сипас дар хонаи эшон бо онон намози ҷамоат гузориданд, то ин ки лутфу баракати он ҳазрат (с) ҳамаи ононро фаро гирад.

13. Дасти худро ба унвони изҳори меҳру муҳаббат бар сари кӯдак кашидан ҷоиз аст.

14. Ҷоиз аст шахсеро бо тасғири исм садо кард, модоме ки дар ин тасғир кардан қасди таҳқир намудану озор расонидан ба соҳиби исм набошад.

15. Билохира, ин ҳадис ишора менамояд, ки дар бораи чизе савол кардан, ки худӣ саволкунанда онро медонад, ҷоиз аст. Чунонки Расули Худо (с) бо вучуди ин ки медонистанд Абуумайр бо парранда бозӣ мекунад, аз ӯ пурсиданд: **«Ин паррандаи хурдчӣ кор мекунад?»**.

Ноғуфта намонад, дар далел гирифтани Ибни Қос ба ин ҳадис, ки ҷоиз аст кӯдак бо парранда бозӣ кунад, мухолифат шудааст ва Абуабдулмалик гуфтааст: *«Ҷоиз аст ин ҳукми роҷеъ ба нигоҳдории ҳайвонот ва таъзибу озор расонидан ба онҳо ботил шуда бошад»*. Қуртубӣ низ гуфтааст: *«Воқеият он аст, ки ин ҳукм ботил нашуда, балки он чӣ, ки барои кӯдак мувоҳиди гардида ин аст, ки ҷоиз аст барои кӯдак парранда нигоҳдорӣ шавад, то худро ба он саргарму машғул созад, аммо азобу озор расонидан ба он,*

¹¹. Чунонки дар Ҳадиси мавриди назар калимаи нағр, ки ба маънои парранда мебошад, ба «нуғайр» тасғир шудааст.

махсусан агар ба марги он парранда бианҷомад, ба ҳеч ваҷҳи ҳақиқат саҳеҳ намебошад».

Дигар аз ғоидоҳое, ки Ибни Қос ва дигарон дар достони Абуумайр ба он ишора накардаанд, ин аст, ки Имом Аҳмад дар ривояти Аммор ибни Зозон аз Собит, аз Анас (р) намуда, ки Абуумайр ба бемории шадида мубтало шуд ва аз олам даргузашт. Достони марги ӯ ва он чиро, ки барои Уммисулайм рух дод, чунин баён намудааст: «Абуталҳа писаре дошт, бемор шуда, аз дунё гузашт. Уммисулайм он шаб мурдани писарро аз ҳамсари худ Абуталҳа махфӣ дошт (ва гуфт: «Писар хобидаву дар ҳоли истироҳат ва оромии мутлақ мебошад»), то ин ки Абуталҳа низ дар он шаб ором хобид ва бо Уммисулайм ҳамбистар шуд, аммо ҳангоме, ки субҳ шуд, Уммисулайм хабари марги писарашро ба ӯ дод ва Абуталҳа (аз ин саҳнасози сахт нороҳату хашмгин шуд) ва сурати воқеаро ба арзи Расули Худо (с) расонд. Расули Худо (с) барои Абуталҳа ва ҳамсараш дуои хайр карданд. Уммисулайм бар асари ҳамхобии ҳамон шаб бо ӯҳомила шуд ва сипас писаре ба дунё оварду он навзодро назди Паёмбари Худо (с) бурд ва (он ҳазрат (с) бо амали таҳник) даҳони ӯро ширин намуда, исмаширо «Абдуллоҳ» ниҳоданд.

Бинобар ин, дармеёбем, ки бинои иҷтимоии кӯдак рӯки бисёр муҳим ва қобили таваҷҷӯҳе аст дар сохтори шахсият, дар тақвияту истиқомат ва дар таҳзибу таъдиби ӯ ба тавре, ки маҷмӯаи ин авсоф мӯҷиби таҳаққуқ бахшидани эътимод ба нафси иҷтимоии кӯдак мебошанд...

